

Book Review

Petra Kramberger, Irena Samide och Tanja Žigon (red.)

Frauen, die studieren, sind gefährlich: Ausgewählte Porträts slowenischer Frauen der Intelligenz

Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani
2018, 288 pp.

Den**D**enna bok, som finns tillgänglig open access, handlar om ett ämne som befinner sig i korsningen mellan kvinnohistoria, vuxenutbildningens historia och intellektuell historia: ett urval av slovenska kvinnors akademiska karriärer. De första slovenska kvinnorna som studerade på universitet kunde inte göra det i Slovenien och tvingades därför flytta utomlands. Det första universitetet i världen som tog emot kvinnor för studier var universitetet i Zürich från 1863, följt av Bern 1868, och nästan fyra decennier senare erbjöds kvinnor utbildning vid universitetet i Wien i Österrike.

Boken består av två inledande kapitel och har tre delar. Den första delen handlar om kvinnor inom naturvetenskaperna, den andra om kvinnliga akademiker inom humaniora och den tredje om alumner med mer kreativa och samhällsengagerade karriärer. Bokens första kapitel sammanfattar de olika delarna och tackar de många medhjälpare som gjort det möjligt att färdigställa boken, särskilt fakultetsarkiven i Wien och Graz. I resten av texten ser vi att andra fakulteters arkiv har mobiliserats, i detta fall Prag. I det andra inledande kapitlet anges att slovenska förstås som modersmålet slovenska enligt den dekla-

ration som gjordes vid registreringen vid universitetet. De undersökningar som redovisas i boken är framförallt inriktade på de två universiteterna i Wien och Graz och den kvinnliga slovenska studentpopulationen där.

Folkskola infördes mycket tidigt i Slovenien, redan 1774. Den bedrevs i stort sett på slovenska på landsbygden och på tyska i städerna. Flickor var dock fortfarande beroende av det antal platser som pojkar lämnade kvar. Offentliga skolor för flickor inrättades under andra hälften av 1800-talet. Det var inte förrän 1872 som de fick tillgång till studentexamen. Diplomet innehöll, till skillnad från den manliga befolkningens, inte orden "mogen att gå på universitet". För att komma in på universitetet var de tvungna att avlägga ett externt prov, såvida de inte, från och med 1896, hade genomgått en lärarutbildning som gav dem rätt till sex terminers studier i didaktik. Den manliga motviljan mot kvinnors rätt att gå på universitet motiverades av överväganden om deras inneboende natur som uttryckts av jurister, neurologer, psykiatriker och fysiologer som Fritz Wittels (1880-1950). I boken presenteras också statistik över de kvinnliga studenternas antal, deras sociala klass och så vidare.

I bokens första del, som behandlar kvinnor inom naturvetenskaperna, illustreras försöken att dölja kvinnors prestationer: avhandlingen av den första kvinnliga slovenska doktorn inom alla discipliner, Ana/Anna/Anica Štěrba-Böhm, född Jenko/Jenková, var så väl dold att Angela Pisternik, en ung slovensk forskare, ansåg att hon var den första slovenska kvinnan som fick den

akademiska titeln. Medan Ana Jenko Štérba-Böhm disputerade i kemi i Prag var kemisten Ana Kansky, född Mayer, den första kvinnan som disputerade vid universitetet i Ljubljana. Ana Jenko kunde ha placerats i slutet av bokens första del som en övergång till den andra, eftersom hennes studier inte bara omfattade naturvetenskap utan även humaniora, nämligen lingvistik, filosofi, litteraturvetenskap och psykologi. Hennes äldre syster Eleonora nämns flera gånger i texten, så hon skulle ha kunnat nämnas i titeln, särskilt eftersom hon var den första slovenska medicine doktorn. Hon spelade förmodligen en roll i sin systers liv, eftersom hon studerade i S:t Petersburg, där Ana kom för att följa med henne på en kurs innan hon började på fakulteten i Prag. Angela Piskernik, den första slovenska doktoranden vid Wiens universitet, var botaniker och bidrog fortfarande till forskning och undervisning efter sin avhandling. Med tanke på hennes engagemang för naturen, kvinnor och andra fortfarande marginaliserade sociala grupper skulle hon ha kunnat placeras i den tredje delen. Liksom Anna Jenko föregriper hon del två genom att Angela Piskernik också studerade humaniora och stenografi.

Bokens andra del fokuserar på två personligheter som båda har studerat i Österrike: den ena i Wien, den andra i Graz, och i Frankrike, i Paris i båda fallen och i Strasbourg för den ena. Denna del behandlar först Melitta Pivec-Stelè som försvarade två doktorsavhandlingar i alpin religionshistoria och grekisk ekonomisk historia. Efter att ha arbetat som bibliotekarie gav hon råd till den slovenska vetenskaps- och konstakademin och därefter med kulturell medling mellan Frankrike och det dåva-

rande Jugoslavien. Helena Stupan, född Tomišek, utmärker sig också genom sin dubbla utbildning, denna gång i arkeologi och sedan i germansk, romansk och slovensk litteratur i Zagreb och Prag.

Bokens tredje del fokuserar på personer som befinner sig längre bort från fakultetssfären. Zofka Kveder var av ekonomiska skäl tvungen att begränsa sig till en termin vid universitetet i Bern i Schweiz. Hon anses vara den mest framgångsrika författaren av kvinnors villkor i Centraleuropa kring Belle Époque. Ljudmila Poljanec omnämns inte bara för sina offentliga framgångar utan också för sin kamp för sociala framsteg för kvinnor. Tillsammans med den andra poeten Vida Jeraj var hon den enda som lyckades få sina skrifter publicerade i bokform före 1914. Hennes skrifter fanns med i tidens ledande konsttidsskrifter.

På det hela taget är boken mycket informativ och läsvärd även för den mindre erfarne läsaren. Den skulle kunna fungera som ett mycket bra stöd för att kurera en utställning. Varje kapitel inleds med ett fotografi av personligheten i fråga, vilket gör det lättare att komma ihåg den. Andra fotografier, enskilda eller familjebilder, är ibland infogade i texten. Varje kapitel innehåller också en användbar kronologi. En annan positiv punkt är det tvärvetenskapliga tillvägagångssättet hos bokens författare, som sträcker sig från germanistik till ekonomi, slovenska studier, kulturhistoria, veterinärvetenskap och agronomi. Sammanfattningarna finns på engelska och slovenska för en bredare spridning. Namnregistret är också användbart. Det är beklagligt att metod och källmaterial inte diskuteras närmare. De många tidningar som *Slovenec*, *Jutro* och *Glas naroda* som tjänar som källmaterial presenteras inte, vare

sig det gäller deras ställning på den politiska scenen, deras läsare osv. Valet av de utvalda personligheterna är heller inte motiverat: varför finns det ingen musikkforskare eller etnolog representerad i boken? Trots att boken väcker sådana frågor, kan den dock rekommenderas varmt för läsaren intresserad i frågor om kvinnornas och utbildningens gemensamma historia.

*Héloïse Elisabeth Marie-Vincent
Ghislaine Ducatteau
Dynamique Cadres
heloise.ducatteau@
dynamique-cadres.org*